

UNIUNEA EUROPEANĂ ÎN CALITATE DE PRINCIPAL DONATOR UMANITAR LA NIVEL GLOBAL: PRINCIPII, INSTRUMENTE ȘI PROVOCĂRI CONTEMPORANE

THE EUROPEAN UNION AS A LEADING GLOBAL HUMANITARIAN DONOR: PRINCIPLES, INSTRUMENTS AND CONTEMPORARY CHALLENGES

Anastasia GRUMEZA

Universitatea de Stat din Moldova

ORCID: 0009-0009-3376-2523

e-mail: grumeza.anastasia03@gmail.com

CZU:368:061.1EU

Rezumat. Uniunea Europeană reprezintă unul dintre cei mai importanți actori umanitari la nivel mondial, contribuind constant la protejarea vieții, demnității și securității persoanelor afectate de conflicte armate, dezastre naturale, crize alimentare, epidemii, strămutări forțate și efecte ale schimbărilor climatice. Împreună cu statele sale membre, UE se afirmă ca principal donator umanitar global, utilizând instrumente financiare, logistice, diplomatice și instituționale pentru a răspunde nevoilor populațiilor vulnerabile. Articolul analizează cadrul juridic și instituțional al ajutorului umanitar european, rolul Comisiei Europene și al Direcției Generale Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene, principiile umanitare fundamentale, cooperarea cu Organizația Națiunilor Unite, organizațiile internaționale și organizațiile neguvernamentale, precum și legătura dintre ajutorul umanitar, securitatea umană, pacea și dezvoltarea durabilă. Sunt examinate principalele instrumente ale UE, inclusiv ajutorul umanitar, Mecanismul de protecție civilă al Uniunii, capacitatea europeană de răspuns umanitar, sprijinul pentru refugiați și asistența acordată Ucrainei. Articolul evidențiază, de asemenea, provocările actuale ale acțiunii umanitare europene: creșterea nevoilor globale, deficitul de finanțare, politizarea ajutorului, accesul dificil în zonele de conflict, coordonarea donatorilor, transparența, protecția datelor și necesitatea evaluării riguroase a nevoilor. Se concluzionează că rolul UE ca donator umanitar este esențial nu doar pentru salvarea de vieți, ci și pentru consolidarea păcii, securității globale și credibilității Uniunii ca actor internațional responsabil.

Cuvinte-cheie: *Uniunea Europeană, ajutor umanitar, ECHO, protecție civilă, crize umanitare, donator global, refugiați, securitate umană, transparență, dezvoltare durabilă.*

JEL: F35; F53; F55; H84; O19.

Abstract. The European Union is one of the most important humanitarian actors worldwide, constantly contributing to the protection of life, dignity and security of people affected by armed conflicts, natural disasters, food crises, epidemics, forced displacement and the effects of climate change. Together with its Member States, the EU acts as a leading global humanitarian donor, using financial, logistical, diplomatic and institutional instruments to respond to the needs

of vulnerable populations. The article analyses the legal and institutional framework of European humanitarian aid, the role of the European Commission and the Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations, the fundamental humanitarian principles, cooperation with the United Nations, international organisations and non-governmental organisations, as well as the connection between humanitarian aid, human security, peace and sustainable development. The main EU instruments are examined, including humanitarian aid, the Union Civil Protection Mechanism, the European Humanitarian Response Capacity, support for refugees and assistance to Ukraine. The article also highlights the current challenges of European humanitarian action: increasing global needs, funding gaps, politicisation of aid, difficult access in conflict zones, donor coordination, transparency, data protection and the need for rigorous needs assessment. It concludes that the EU’s role as a humanitarian donor is essential not only for saving lives, but also for strengthening peace, global security and the credibility of the Union as a responsible international actor.

Keywords: *European Union, humanitarian aid, ECHO, civil protection, humanitarian crises, global donor, refugees, human security, transparency, sustainable development.*

JEL: F35; F53; F55; H84; O19.

Introducere. Ajutorul umanitar reprezintă una dintre cele mai importante forme de solidaritate internațională în lumea contemporană. Conflictele armate, dezastrele naturale, schimbările climatice, insecuritatea alimentară, migrația forțată, epidemiile și crizele economice produc efecte dramatice asupra populațiilor civile, determinând necesitatea unor răspunsuri rapide, coordonate și fundamentate pe principii umanitare. În acest context, UE s-a afirmat ca unul dintre cei mai relevanți donatori umanitari la nivel global, contribuind la salvarea de vieți, reducerea suferinței și protejarea demnității persoanelor vulnerabile [1]. Acțiunea umanitară a UE trebuie analizată în legătură cu natura sa de actor internațional. UE nu este doar o piață comună sau o uniune economică, ci și o comunitate de valori care promovează demnitatea umană, drepturile omului, solidaritatea, pacea, securitatea și cooperarea multilaterală. Prin urmare, ajutorul umanitar nu constituie un domeniu izolat, ci o componentă a acțiunii externe europene, alături de politica de dezvoltare, politica externă și de securitate comună, diplomația climatică, protecția civilă și sprijinul pentru reziliență [11].

UE acordă ajutor umanitar persoanelor afectate de crize indiferent de naționalitate, religie, origine etnică, sex, orientare politică sau statut juridic. Acțiunea sa se bazează pe principiile umanitare fundamentale: umanitate, neutralitate, imparțialitate și independență [3]. Aceste principii sunt esențiale pentru garantarea caracterului apolitic al ajutorului și pentru menținerea accesului la populațiile afectate de crize. În plan instituțional, rolul central revine Comisiei Europene, prin Direcția Generală Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene - ECHO. Aceasta finanțează operațiuni umanitare, coordonează asistența, lucrează cu parteneri internaționali și monitorizează implementarea proiectelor în zone afectate de crize [1]. Operațiunile

umanitare europene sunt realizate, de regulă, prin intermediul agențiilor ONU, Comitetului Internațional al Crucii Roșii, Federației Internaționale a Societăților de Cruce Roșie și Semilună Roșie, organizațiilor neguvernamentale și altor parteneri specializați [2].

Importanța UE ca donator umanitar a crescut în condițiile multiplicării crizelor globale. Conflictele din Ucraina, Gaza, Sudan, Siria, Yemen, Sahel și alte regiuni au accentuat nevoile umanitare. În paralel, dezastrele naturale legate de schimbările climatice, seceta, inundațiile, insecuritatea alimentară și strămutările forțate au crescut presiunea asupra sistemului umanitar internațional [7]. În aceste condiții, UE este chemată să ofere nu doar finanțare, ci și leadership normativ, coordonare, expertiză și capacitate de reacție.

Articolul își propune să analizeze rolul UE în calitate de principal donator umanitar la nivel global, evidențiind fundamentele juridice, principiile, instrumentele, actorii instituționali, domeniile de intervenție și provocările actuale. Cercetarea pornește de la ipoteza că eficiența UE în domeniul umanitar depinde de capacitatea sa de a combina solidaritatea cu profesionalizarea răspunsului, principiile umanitare cu instrumentele financiare și acțiunea de urgență cu obiectivele mai largi de pace, securitate și dezvoltare durabilă.

Gradul de investigare a problemei și scopul cercetării. Ajutorul umanitar al UE constituie un domeniu interdisciplinar de cercetare, analizat din perspectiva dreptului internațional umanitar, a acțiunii externe a UE, a cooperării pentru dezvoltare, a protecției civile, a securității umane și a guvernanței globale. Literatura de specialitate examinează atât fundamentele juridice și instituționale ale intervenției europene, cât și capacitatea Uniunii de a răspunde crizelor provocate de conflicte armate, dezastre naturale, epidemii, insecuritate alimentară și strămutări forțate.

O direcție importantă de cercetare privește fundamentul juridic al ajutorului umanitar european. Regulamentul (CE) nr. 1257/96 privind ajutorul umanitar stabilește cadrul general al operațiunilor finanțate de Uniune, definind obiectivele, domeniile de intervenție, beneficiarii și modalitățile de acordare a asistenței [3]. Acest cadru juridic urmărește protejarea și sprijinirea populațiilor afectate de crize, acordând prioritate nevoilor umanitare și menținând distincția dintre ajutorul de urgență, cooperarea pentru dezvoltare și obiectivele politice ori militare.

O altă direcție de analiză este consacrată principiilor care guvernează acțiunea umanitară europeană. Consensul european privind ajutorul umanitar, adoptat în 2007, a formulat o viziune comună a instituțiilor Uniunii și a statelor membre asupra obiectivelor, responsabilităților și metodelor de intervenție [4]. Documentul reafirmă principiile umanității, neutralității, imparțialității și independenței, precum și obligația respectării dreptului internațional umanitar. Totodată, acesta evidențiază

necesitatea coordonării dintre Uniune, statele membre, organizațiile internaționale și actorii neguvernamentali, pentru evitarea suprapunerii intervențiilor și utilizarea eficientă a resurselor.

Un loc distinct în literatura de specialitate îl ocupă dimensiunea instituțională a ajutorului umanitar. Comisia Europeană, prin Direcția Generală Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene - DG ECHO - gestionează finanțarea umanitară, selectează partenerii de implementare, evaluează necesitățile și monitorizează intervențiile desfășurate în numeroase state și teritorii afectate de crize [1; 2]. Capacitatea financiară este completată de o rețea de experți, mecanisme de evaluare și proceduri de monitorizare, ceea ce permite Uniunii să combine sprijinul bugetar cu expertiza tehnică și prezența operațională. Ajutorul este implementat, de regulă, prin intermediul organizațiilor internaționale, al agențiilor ONU, al organizațiilor neguvernamentale și al altor parteneri umanitari autorizați.

Cercetările contemporane examinează și raportul dintre ajutorul umanitar, protecția civilă și securitatea umană. Într-o accepțiune extinsă, securitatea nu se limitează la apărarea teritoriului și a instituțiilor statului, ci include protejarea indivizilor împotriva violenței, foametei, bolilor, dezastrelor, sărăciei extreme și strămutării forțate. Din această perspectivă, intervențiile umanitare ale UE contribuie la protejarea vieții și demnității umane, la reducerea vulnerabilităților și la limitarea efectelor destabilizatoare ale crizelor [12]. Totuși, ajutorul umanitar trebuie să își păstreze caracterul autonom și să nu fie subordonat direct obiectivelor de securitate, politice sau militare, deoarece o asemenea instrumentalizare ar putea afecta neutralitatea intervențiilor și accesul la populațiile vulnerabile.

Contribuția ajutorului umanitar la acțiunea externă a Uniunii este analizată și în cercetările privind rolul UE în promovarea păcii și securității internaționale. Liliانا Beniuc evidențiază utilizarea de către Uniune a unui ansamblu de instrumente normative, diplomatice, economice și instituționale pentru gestionarea crizelor și stabilizarea mediului internațional [11]. În aceeași perspectivă, studiile consacrate strategiilor externe europene relevă importanța cooperării multilaterale, a sprijinului acordat partenerilor și a coordonării intervențiilor internaționale [12]. Ajutorul umanitar se integrează în această arhitectură mai largă, fără a-și pierde însă specificitatea, întemeiată pe evaluarea imparțială a nevoilor și pe protejarea persoanelor afectate.

Literatura de specialitate acordă o atenție sporită provocărilor care afectează eficiența acțiunii umanitare. Creșterea numărului și duratei crizelor, extinderea necesităților umanitare, insuficiența finanțării, accesul restricționat în zonele de conflict și riscurile suportate de personalul umanitar limitează capacitatea de răspuns a donatorilor [7]. La acestea se adaugă politizarea ajutorului, fragmentarea finanțării, suprapunerea intervențiilor, dificultățile de coordonare și necesitatea asigurării

transparenței în selectarea și monitorizarea proiectelor. Crizele prelungite impun, de asemenea, o mai bună articulare între ajutorul umanitar, cooperarea pentru dezvoltare și măsurile de consolidare a păcii, cu respectarea mandatului și principiilor proprii fiecărui domeniu.

Deși cercetările existente analizează separat cadrul juridic, rolul DG ECHO, finanțarea, protecția civilă sau contribuția la securitatea umană, rămâne necesară o abordare integrată a acțiunii umanitare europene. O asemenea analiză trebuie să explice modul în care normele juridice, resursele financiare, capacitățile instituționale și parteneriatele operaționale influențează rapiditatea, eficiența și legitimitatea intervențiilor. Totodată, este necesară evaluarea tensiunii dintre caracterul principal și independent al ajutorului umanitar și integrarea acestuia în cadrul mai larg al acțiunii externe a Uniunii. În acest context, scopul cercetării constă în analiza rolului UE ca unul dintre principalii donatori umanitari la nivel mondial, prin examinarea cadrului juridic, instituțional, financiar și operațional al acțiunii umanitare europene, precum și a contribuției acesteia la protecția persoanelor afectate de crize și la consolidarea securității umane.

Pentru realizarea acestui scop, cercetarea urmărește identificarea principiilor juridice și umanitare care fundamentează intervențiile Uniunii; analiza rolului Comisiei Europene și al DG ECHO; examinarea mecanismelor de finanțare și a instrumentelor europene de protecție civilă; evaluarea cooperării cu ONU, organizațiile neguvernamentale și ceilalți parteneri de implementare; evidențierea contribuției ajutorului european la securitatea umană și stabilitatea internațională; analiza dificultăților privind accesul, finanțarea, coordonarea, transparența și protecția personalului umanitar; precum și formularea unor recomandări pentru consolidarea eficienței, responsabilității și caracterului principal al acțiunii umanitare a UE.

Materiale utilizate și metode aplicate. Pentru realizarea cercetării au fost utilizate acte juridice ale UE, documente instituționale, rapoarte ale Comisiei Europene, materiale ale ECHO, studii ale OCDE, surse academice privind acțiunea externă a UE și lucrări științifice dedicate rolului Uniunii Europene în promovarea păcii, securității și cooperării internaționale [1–15]. *Metoda analizei documentare* a fost utilizată pentru examinarea regulamentelor, comunicărilor, rapoartelor și documentelor strategice ale Uniunii Europene. *Metoda juridico-instituțională* a permis identificarea competențelor Comisiei Europene și a cadrului juridic al ajutorului umanitar. *Metoda sistemică* a fost aplicată pentru integrarea ajutorului umanitar în acțiunea externă a UE și în logica securității umane. *Metoda comparativă* a permis evidențierea diferențelor dintre ajutorul umanitar, protecția civilă și cooperarea pentru dezvoltare. *Metoda critică* a fost utilizată pentru evaluarea provocărilor privind coordonarea donatorilor, transparența și eficiența alocării fondurilor.

Rezultate și discuții

Ajutorul umanitar al UE: concept, scop și specific. Ajutorul umanitar al UE are ca scop salvarea de vieți, reducerea suferinței și protejarea demnității persoanelor afectate de crize [3]. Acesta este acordat în situații de conflicte armate, dezastre naturale, epidemii, crize alimentare, strămutări forțate și alte urgențe majore. Spre deosebire de cooperarea pentru dezvoltare, care urmărește obiective pe termen mediu și lung, ajutorul umanitar are caracter de urgență, care este orientat spre nevoi imediate: hrană, apă, adăpost, asistență medicală, protecție, igienă, nutriție și educație în situații de urgență [1]. Specificul UE constă în combinarea finanțării cu expertiza, coordonarea și parteneriatele. UE nu acționează singură în teren, ci prin organizații partenere specializate. Această abordare permite utilizarea competențelor operaționale ale actorilor umanitari și menținerea unui cadru de profesionalizare a intervențiilor [2]. Ajutorul umanitar european se distinge și prin fundamentarea sa pe valori. Solidaritatea, demnitatea umană, respectarea dreptului internațional umanitar și protecția persoanelor vulnerabile sunt elemente definitorii ale acțiunii europene [4].

Fundamentul juridic al acțiunii umanitare europene. Cadrul juridic al ajutorului umanitar al UE este stabilit prin Regulamentul (CE) nr. 1257/96 privind ajutorul umanitar. Acesta prevede că ajutorul umanitar include operațiuni de asistență, ajutor și protecție acordate pe bază nediscriminatorie persoanelor afectate de dezastre naturale, conflicte sau situații excepționale. Regulamentul subliniază caracterul imparțial al asistenței și necesitatea acordării ajutorului în funcție de nevoi [3]. Acest principiu este fundamental, deoarece ajutorul umanitar nu trebuie distribuit în funcție de interese politice, strategice sau economice, ci în funcție de vulnerabilitatea populațiilor afectate. Tratatul privind funcționarea UE include, de asemenea, dispoziții privind ajutorul umanitar, confirmând competența Uniunii de a desfășura acțiuni în acest domeniu [14]. Astfel, ajutorul umanitar devine parte a acțiunii externe a UE, dar păstrează caracterul său distinct față de politica externă și de securitate comună. Consensul european privind ajutorul umanitar completează cadrul juridic printr-o viziune politică și normativă comună [4]. Acesta reafirmă principiile umanitare, rolul dreptului internațional umanitar și necesitatea coordonării dintre UE și statele membre.

Principiile umanitare fundamentale. Acțiunea umanitară a UE se bazează pe patru principii fundamentale: umanitate, neutralitate, imparțialitate și independență. Principiul umanității presupune că obiectivul principal este salvarea vieții și reducerea suferinței. Neutralitatea înseamnă că actorii umanitari nu trebuie să favorizeze nicio parte într-un conflict. Imparțialitatea presupune acordarea ajutorului exclusiv pe baza nevoilor. Independența garantează separarea acțiunii umanitare de obiective

politice, militare sau economice. Aceste principii nu sunt simple formule declarative, ci condiții practice pentru accesul la populațiile afectate. În zonele de conflict, actorii umanitari pot lucra doar dacă sunt percepuți ca neutri și independenți [4]. Pentru UE, respectarea principiilor umanitare este esențială și din perspectiva credibilității internaționale. Dacă ajutorul umanitar este perceput ca instrument geopolitic, accesul umanitar poate fi limitat, iar persoanele vulnerabile pot rămâne fără sprijin. Totuși, aplicarea acestor principii este dificilă în contexte politizate. Războaiele contemporane, sancțiunile, terorismul, controlul teritorial al grupurilor armate și restricțiile impuse de guverne pot limita accesul umanitar și pot crea dileme operaționale [7].

ECHO și arhitectura instituțională a ajutorului umanitar. Direcția Generală Protecție Civilă și Operațiuni Umanitare Europene - ECHO - este structura principală prin care Comisia Europeană gestionează ajutorul umanitar al UE [1]. ECHO finanțează proiecte, monitorizează crizele, selectează partenerii, evaluează nevoile și urmărește implementarea operațiunilor. ECHO lucrează cu o rețea extinsă de experți umanitari, inclusiv în zone afectate de crize. Această prezență permite evaluarea directă a situației, dialogul cu partenerii locali și adaptarea intervențiilor la nevoile reale [2]. Un element important este parteneriatul. Comisia nu implementează direct majoritatea operațiunilor, ci finanțează parteneri umanitari specializați: agenții ONU, organizații internaționale, organizații neguvernamentale și structuri ale Crucii Roșii [5]. Această formulă permite intervenții mai rapide și mai adaptate contextelor locale. ECHO are și rol de coordonare. Într-un sistem umanitar global fragmentat, coordonarea este esențială pentru evitarea dublării eforturilor și pentru acoperirea nevoilor insuficient finanțate [8].

Dimensiunea financiară a rolului UE ca donator. Dimensiunea financiară este una dintre cele mai vizibile expresii ale rolului UE în domeniul umanitar. În cadrul financiar multianual 2021–2027, bugetul inițial al ECHO este de aproximativ 11,57 miliarde EUR pentru șapte ani [2]. Pentru anul 2025, UE a anunțat un buget umanitar inițial de 1,9 miliarde EUR, într-un context marcat de nevoi globale foarte ridicate [1]. Această finanțare este orientată spre crize majore din Africa, Orientul Mijlociu, Ucraina, America Latină, Asia și alte regiuni afectate de conflicte, dezastre și insecuritate alimentară [2]. UE acordă sprijin pentru hrană, nutriție, sănătate, apă, igienă, adăpost, protecție și educație în situații de urgență. Totuși, finanțarea umanitară globală se confruntă cu un deficit structural. Nevoile cresc mai rapid decât resursele disponibile. Această situație impune o alocare mai riguroasă a fondurilor, bazată pe evaluări ale nevoilor, vulnerabilitate și eficiență [7]. UE trebuie să mențină echilibrul dintre reacția la crize mediatizate și sprijinul pentru crize uitate. O problemă majoră a sistemului umanitar global este faptul că unele crize primesc atenție și finanțare considerabilă, în timp ce altele rămân subfinanțate [8].

Mecanismul de protecție civilă al Uniunii. Mecanismul de protecție civilă al UE completează ajutorul umanitar prin mobilizarea rapidă a resurselor în situații de urgență [6]. Acesta permite statelor membre și statelor participante să coordoneze intervențiile în caz de dezastre naturale, incendii, inundații, cutremure, epidemii sau alte situații grave. Protecția civilă este relevantă atât în interiorul UE, cât și în afara acesteia. Prin mecanism, statele pot solicita asistență, iar alte state pot trimite echipe, echipamente, materiale medicale, adăposturi sau alte resurse [6]. Pandemia COVID-19 a demonstrat importanța acestui mecanism. UE a utilizat instrumente logistice și operaționale pentru transportul echipamentelor medicale și sprijinirea statelor afectate [5]. În acest context, inițiative precum podul aerian umanitar european au demonstrat capacitatea UE de a răspunde rapid în situații excepționale. Mecanismul de protecție civilă arată că solidaritatea europeană are și o dimensiune operațională. Nu este vorba doar de finanțare, ci și de capacitatea concretă de mobilizare a resurselor.

Ajutorul umanitar în contextul conflictelor armate. Conflictelor armate reprezintă una dintre principalele cauze ale crizelor umanitare. Populațiile civile sunt afectate prin bombardamente, distrugerea infrastructurii, foamete, lipsa serviciilor medicale, strămutare forțată și încălcări ale drepturilor omului [7]. UE oferă ajutor umanitar în numeroase contexte de conflict, sprijinind populațiile afectate indiferent de poziția politică a părților implicate. Această neutralitate este importantă pentru accesul umanitar și pentru protejarea civililor [4]. Războiul Rusiei împotriva Ucrainei a determinat o mobilizare majoră a UE. Uniunea a oferit sprijin umanitar, protecție civilă, asistență pentru refugiați și sprijin financiar mai larg pentru Ucraina [13]. Această criză a demonstrat capacitatea UE de a combina ajutorul umanitar cu alte instrumente de acțiune externă. Totuși, în conflicte armate, ajutorul umanitar nu poate substitui soluțiile politice, care poate reduce suferința, dar nu poate elimina cauzele conflictului. De aceea, este necesară corelarea ajutorului umanitar cu diplomația, prevenirea conflictelor și consolidarea păcii [11].

Ajutorul umanitar, refugiații și migrația forțată. Crizele umanitare generează frecvent strămutări forțate. Refugiații, solicitanții de azil și persoanele strămutate intern sunt printre cele mai vulnerabile categorii afectate de conflicte și dezastre. UE sprijină aceste persoane prin finanțare umanitară, protecție, servicii de bază și asistență pentru comunitățile gazdă [1]. Ajutorul pentru refugiați trebuie să respecte principiile dreptului internațional al refugiaților și drepturile fundamentale. Protecția nu se limitează la adăpost și hrană, ci include acces la sănătate, educație, siguranță, documentare, sprijin psihosocial și protecție împotriva exploatarei [4]. În cazul Ucrainei, UE a activat mecanisme de protecție temporară și a oferit sprijin umanitar și financiar. Acest exemplu arată că Uniunea poate combina instrumentele interne și externe pentru protecția persoanelor afectate de război [13]. Totuși, migrația forțată

rămâne un domeniu sensibil politic. UE trebuie să evite transformarea ajutorului umanitar într-un instrument de control migrator. Ajutorul umanitar trebuie acordat în funcție de nevoi, nu în funcție de obiective restrictive de frontieră [8].

Ajutorul umanitar și schimbările climatice. Schimbările climatice au devenit un factor major al crizelor umanitare. Seceta, inundațiile, furtunile, incendiile și degradarea mediului afectează securitatea alimentară, accesul la apă, sănătatea și stabilitatea comunităților [7]. UE finanțează intervenții umanitare în zone afectate de dezastre climatice și sprijină pregătirea pentru dezastre, reducerea riscurilor și reziliența comunităților [6]. Această abordare este importantă deoarece reacția post-criză trebuie completată de prevenire și adaptare. Schimbările climatice arată legătura dintre ajutorul umanitar, dezvoltare și securitate. O comunitate afectată repetat de secetă sau inundații devine mai vulnerabilă la migrație, conflicte locale și insecuritate alimentară. Prin urmare, UE trebuie să continue integrarea dimensiunii climatice în politica umanitară. Ajutorul de urgență trebuie conectat cu politici de reziliență și dezvoltare durabilă [7].

Cooperarea UE cu ONU, ONG-urile și organizațiile internaționale. Ajutorul umanitar eficient presupune cooperare între donatori, organizații internaționale, ONG-uri, autorități locale și comunități afectate. UE colaborează cu agențiile ONU, Crucea Roșie, Semiluna Roșie și organizații neguvernamentale specializate [2]. Parteneriatul cu ONU este esențial deoarece agențiile ONU au mandat global, expertiză și prezență în multe zone de criză. ONG-urile au adesea acces local, flexibilitate și capacitate de intervenție rapidă. Organizațiile internaționale pot asigura standarde operaționale și protecție specializată [5]. UE trebuie să asigure că parteneriatele sale respectă standardele de transparență, responsabilitate financiară și protecție a beneficiarilor. În acest sens, acordurile-cadru, evaluările și monitorizarea sunt instrumente importante [2]. Coordonarea rămâne însă o provocare. În crize majore, numărul mare de actori poate duce la suprapuneri, lacune și competiție pentru finanțare. UE are capacitatea de a contribui la o coordonare mai eficientă, mai ales prin rolul său de donator major [8].

Transparența și responsabilitatea în acțiunea umanitară. Transparența este esențială pentru legitimitatea ajutorului umanitar. Cetățenii europeni, beneficiarii, partenerii și instituțiile trebuie să cunoască modul în care sunt alocate și utilizate fondurile [9]. UE utilizează rapoarte, evaluări, audituri și mecanisme de control financiar pentru a urmări utilizarea fondurilor. Această dimensiune este importantă deoarece ajutorul umanitar se desfășoară adesea în contexte fragile, unde riscurile de corupție, deturnare sau utilizare inefficientă a fondurilor sunt ridicate [2]. Responsabilitatea trebuie înțeleasă nu doar față de donatori, ci și față de beneficiari. Persoanele afectate de crize trebuie consultate, informate și implicate în proiectarea

intervențiilor. Evaluările participative pot contribui la creșterea calității intervențiilor [8]. În același timp, protecția datelor este tot mai importantă. Operațiunile umanitare colectează date sensibile despre persoane vulnerabile. Aceste date trebuie protejate pentru a evita riscurile de exploatare, discriminare sau represalii [9].

Evaluarea nevoilor și alocarea fondurilor. Un principiu central al ajutorului umanitar este finanțarea în funcție de nevoi. Aceasta presupune identificarea obiectivă a vulnerabilităților, severității crizei, numărului persoanelor afectate și capacității actorilor locali de răspuns [4]. Evaluarea nevoilor este dificilă în etapele inițiale ale crizelor, când informațiile sunt incomplete, accesul este limitat, iar presiunea publică este ridicată. Totuși, fără evaluări riguroase, există riscul alocării ineficiente a fondurilor [8]. UE trebuie să combine metode cantitative și calitative: date statistice, informații din teren, consultarea comunităților, indicatori de vulnerabilitate și analize de risc. Această abordare poate îmbunătăți imparțialitatea și eficiența intervențiilor [2]. Alocarea fondurilor trebuie să evite influența excesivă a vizibilității mediatice. Crizele uitate, care nu atrag atenția publicului, pot fi la fel de grave ca cele intens mediatizate. Un donator responsabil trebuie să susțină și aceste crize [8].

Ajutorul umanitar și securitatea umană. Conceptul de „securitate umană” pune accentul pe protecția individului, nu doar a statului. Din această perspectivă, securitatea înseamnă protecție împotriva violenței, foametei, bolilor, dezastrelor, strămutării forțate și lipsurilor extreme [12]. Ajutorul umanitar al UE contribuie direct la securitatea umană. Prin hrană, apă, adăpost, îngrijire medicală și protecție, UE reduce vulnerabilitatea persoanelor afectate de crize. Această contribuție are implicații mai largi pentru stabilitate și pace [11]. Liliana Beniuc subliniază rolul UE în menținerea păcii și securității globale, prin instrumente normative și instituționale [11]. Ajutorul umanitar poate fi înțeles ca parte a acestei contribuții, deoarece reduce efectele destabilizatoare ale crizelor și susține reziliența comunităților. Totuși, ajutorul umanitar nu trebuie confundat cu instrumentele de securitate, care trebuie să rămână independent și imparțial. Legătura cu securitatea umană nu înseamnă militarizarea ajutorului, ci recunoașterea faptului că protecția vieții și demnității este esențială pentru stabilitatea internațională [4].

Uniunea Europeană ca actor normativ și donator global. UE este adesea descrisă ca actor normativ, deoarece promovează drepturile omului, democrația, statul de drept, multilateralismul și solidaritatea internațională [11]. În domeniul umanitar, această identitate se exprimă prin respectarea principiilor umanitare și sprijinul pentru populațiile vulnerabile. Statutul de donator global conferă UE influență, dar și responsabilitate. Uniunea trebuie să demonstreze că ajutorul său este eficient, transparent, imparțial și adaptat nevoilor reale [8]. Prin acțiunea umanitară, UE își consolidează imaginea de actor responsabil. Totuși, credibilitatea sa depinde de coerența

dintre valorile proclamate și politicile aplicate. Dacă ajutorul umanitar este folosit selectiv sau subordonat intereselor geopolitice, rolul normativ al UE poate fi afectat. De aceea, Uniunea trebuie să mențină separarea clară între obiectivele umanitare și obiectivele politice, chiar dacă acestea aparțin unei acțiuni externe europene mai largi [4].

Provocări contemporane ale ajutorului umanitar european. Acțiunea umanitară a UE se desfășoară într-un context internațional caracterizat prin multiplicarea, prelungirea și suprapunerea crizelor. Conflictele armate, fenomenele climatice extreme, dezastrelor naturale, insecuritatea alimentară și dificultățile economice determină creșterea continuă a numărului persoanelor care necesită protecție și asistență [1]. Extinderea nevoilor umanitare exercită o presiune considerabilă asupra capacității de răspuns a Uniunii și a partenerilor săi, în special în cazul crizelor prelungite, care necesită intervenții susținute pe perioade îndelungate. Creșterea necesităților nu este însoțită de o majorare proporțională a resurselor disponibile. Deficitul de finanțare obligă donatorii să stabilească priorități între regiuni, categorii de beneficiari și tipuri de intervenții, ceea ce poate conduce la reducerea sau întreruperea unor programe esențiale [2]. În aceste condiții, alocarea fondurilor trebuie să se bazeze pe evaluări transparente și imparțiale ale nevoilor, astfel încât resursele limitate să fie direcționate către persoanele și comunitățile cele mai vulnerabile.

Accesul umanitar reprezintă o altă dificultate majoră. În numeroase zone de conflict, organizațiile umanitare nu pot ajunge în siguranță la populațiile afectate din cauza ostilităților, a restricțiilor impuse de autorități sau de grupările armate, a blocării rutelor de aprovizionare și a riscurilor la care este expus personalul umanitar [7]. Limitarea accesului poate întârzia distribuirea alimentelor, medicamentelor și adăposturilor, agravând situația persoanelor afectate. Asigurarea unui acces sigur, rapid și neîngrădit presupune respectarea dreptului internațional umanitar și negocierea unor garanții efective pentru protecția beneficiarilor și a personalului implicat.

Politizarea ajutorului poate afecta, la rândul său, neutralitatea și imparțialitatea intervențiilor. Părțile implicate în conflicte pot încerca să controleze distribuirea asistenței, să favorizeze anumite grupuri, să excludă comunități sau să utilizeze accesul la resurse ca mijloc de presiune politică și militară [8]. Pentru a preveni instrumentalizarea ajutorului, UE trebuie să mențină separarea dintre obiectivele umanitare și interesele politice, economice ori de securitate, acordând asistența exclusiv în funcție de nevoile identificate. Eficiența intervențiilor este influențată și de capacitatea de coordonare dintre instituțiile Uniunii, statele membre, agențiile ONU, organizațiile neguvernamentale și autoritățile locale. Multiplicitatea actorilor poate conduce la suprapunerea activităților, fragmentarea resurselor sau apariția unor lacune în acoperirea nevoilor [8]. Consolidarea schimbului de informații, de-

limitarea responsabilităților și armonizarea procedurilor de evaluare și intervenție sunt necesare pentru evitarea duplicării eforturilor și utilizarea eficientă a resurselor disponibile.

Transparența și responsabilitatea constituie condiții indispensabile pentru menținerea încrederii în acțiunea umanitară europeană. Instituțiile finanțatoare și organizațiile de implementare trebuie să demonstreze modul în care sunt alocate și utilizate fondurile, să evalueze rezultatele obținute și să identifice impactul intervențiilor asupra beneficiarilor [9]. Exigența transparenței trebuie însă aplicată astfel încât raportarea administrativă să nu devină disproporționată și să nu reducă resursele disponibile pentru intervențiile directe. Digitalizarea ajutorului umanitar oferă posibilități importante pentru evaluarea necesităților, transferul rapid al fondurilor, monitorizarea proiectelor și coordonarea operațiunilor. Totuși, colectarea și prelucrarea datelor personale, biometrice sau de localizare pot genera riscuri semnificative pentru persoanele vulnerabile, îndeosebi în contexte de conflict, persecuție sau deplasare forțată [9]. Utilizarea tehnologiilor digitale trebuie să fie însoțită de garanții stricte privind protecția datelor, securitatea sistemelor informatice, limitarea accesului la informații și prevenirea utilizării acestora în scopuri incompatibile cu protecția umanitară.

Depășirea acestor provocări necesită nu numai mobilizarea unor resurse financiare suplimentare, ci și consolidarea coordonării, protejarea independenței acțiunii umanitare, îmbunătățirea accesului la populațiile afectate și instituirea unor mecanisme riguroase de transparență și protecție a datelor. Capacitatea UE de a răspunde eficient crizelor depinde, în consecință, de menținerea unui echilibru între rapiditatea intervenției, responsabilitatea financiară și respectarea principiilor umanității, neutralității, imparțialității și independenței.

Concluzii și recomandări. UE este unul dintre cei mai importanți donatori umanitari la nivel global, iar împreună cu statele membre formează principalul actor colectiv de finanțare umanitară. Prin ECHO, Mecanismul de protecție civilă, parteneriatele cu ONU și ONG-urile, instrumentele financiare și capacitatea de coordonare, UE contribuie la salvarea de vieți, protejarea demnității umane și reducerea suferinței în numeroase regiuni afectate de crize. Analiza a demonstrat că ajutorul umanitar european este fundamentat pe principii juridice și morale clare: umanitate, neutralitate, imparțialitate și independență. Aceste principii sunt esențiale pentru menținerea credibilității UE și pentru accesul la populațiile vulnerabile. Totodată, ajutorul umanitar al UE are o semnificație mai largă pentru acțiunea externă europeană, care contribuie la securitatea umană, la stabilitatea comunităților afectate și la rolul UE de actor internațional responsabil. Cu toate acestea, ajutorul umanitar trebuie să rămână distinct de obiectivele politice și de securitate, pentru a nu-și pierde caracterul imparțial.

Se recomandă consolidarea coordonării dintre UE, statele membre, ONU, ONG-uri și organizațiile locale; creșterea finanțării pentru crizele uitate; îmbunătățirea evaluării nevoilor; dezvoltarea unor mecanisme mai puternice de transparență; protejarea datelor beneficiarilor; consolidarea capacității de răspuns rapid; și integrarea dimensiunii climatice în toate intervențiile umanitare. De asemenea, UE trebuie să continue să promoveze respectarea dreptului internațional umanitar, protecția civililor, accesul umanitar și responsabilitatea actorilor implicați în conflicte. Într-o lume marcată de crize multiple, rolul Uniunii Europene ca donator umanitar nu este doar financiar, ci și normativ, politic și moral.

În concluzie, UE confirmă prin acțiunea sa umanitară angajamentul față de demnitatea umană, solidaritatea internațională și protecția celor mai vulnerabile persoane. Consolidarea acestui rol este indispensabilă pentru un sistem internațional mai echitabil, mai sigur și mai uman.

Referințe bibliografice

1. European Commission. (2025). *EU will provide €1.9 billion in initial humanitarian aid for 2025*. Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Disponibil: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/news-stories/news/eu-will-provide-eu19-billion-initial-humanitarian-aid-2025-2025-01-16_en
2. European Commission. (2025). *Funding for humanitarian aid*. Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Disponibil: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/funding-evaluations/funding-humanitarian-aid_en
3. Council Regulation (EC) No. 1257/96 of 20 June 1996 concerning humanitarian aid. *Official Journal of the European Communities*, L 163, 2 July 1996. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/1996/1257/oj>
4. European Union. (2008). *The European Consensus on Humanitarian Aid*. *Official Journal of the European Union*, C 25, 30 January 2008. Disponibil: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42008X0130\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:42008X0130(01))
5. European Commission. (2025). *Humanitarian aid*. Disponibil: https://commission.europa.eu/topics/humanitarian-aid_en
6. European Commission. (2025). *Financing civil protection*. Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Disponibil: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/funding-evaluations/financing-civil-protection_en

7. European Commission. (2026). *Reforming EU humanitarian aid to meet today's global challenges*. Disponibil: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/reforming-eu-humanitarian-aid-meet-todays-global-challenges-2026-05-27_en
8. Overseas Development Institute. (2001). *The EU, good humanitarian donorship and the world's biggest humanitarian donor*. Humanitarian Practice Network. Disponibil: <https://odihpn.org/publication/the-eu-good-humanitarian-donorship-and-the-worlds-biggest-humanitarian-donor/>
9. OECD. (2018). *OECD Development Co-operation Peer Reviews: European Union 2018*. OECD Publishing. Disponibil: <https://doi.org/10.1787/9789264309494-en>
10. European Commission. (2024). *Reports, studies and other publications*. Directorate-General for European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations. Disponibil: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/resources-campaigns/reports-studies-and-other-publications_en
11. BENIUC, L. (2024). *Contribuția Uniunii Europene la pacea și securitatea globală*. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.12755161>
12. Beniuc, L. (2024). *Strategiile de politică externă ale Uniunii Europene privind promovarea păcii și securității internaționale*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/25-36_11.pdf
13. BENIUC, L. (2018). *Dimensiunea instituțională și mecanismul de realizare a acțiunii de politică externă a Uniunii Europene: studiu istoriografic*. *Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice*, 2, 31–47. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/31-47.pdf
14. Uniunea Europeană. *Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, versiune consolidată*. Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, C 202, 7 iunie 2016. Disponibil: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX:12016E/TXT>
15. European Commission. (2026). *European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations*. Disponibil: https://commission.europa.eu/about/departments-and-executive-agencies/european-civil-protection-and-humanitarian-aid-operations_en